

Het Risorgimento en het ontstaan van de maffia op Sicilië

Marben Megens

S4155777

Docent: Floris Meens

Datum: 15 juni 2015

Inhoudsopgave

<i>Inleiding</i>	3
<i>Status Quaestiones</i>	5
<i>Hoofdstuk 1</i>	
<i>Voorgeschiedenis: overheersing en verzet op Sicilië voor 1815</i>	8
<i>Hoofdstuk 2</i>	
<i>Een nieuwe orde en nieuw verzet in de periode 1815-1870</i>	15
<i>Conclusie</i>	22
<i>Literatuurlijst</i>	25

Inleiding

Zeg Sicilië. En bijna iedereen denkt meteen aan de maffia. Geen wonder. De organisatie is ontstaan op het eiland aan de voet van Italië. Anno 2015 is de maffia ook onlosmakelijk verbonden met criminaliteit. De vraag is of dit altijd het geval geweest? De maffia wordt vaak gezien als een uniforme organisatie die zijn oorsprong op Sicilië heeft. De maffia is inmiddels een verzamelnaam. Behalve de *Cosa Nostra* op Sicilië manifesteren zich in andere delen van Zuid-Italië de *'Ndrangheta* in Calabrië en *Camorra* in Campanië. Tevens bestaat er een Italiaanse variant van de maffia in Noord-Amerika en krijgen criminele organisaties in China en Rusland de term maffia opgeplakt.

In deze scriptie ligt de focus puur op de Siciliaanse maffia. Deze heeft een andere geschiedenis dan andere delen van de maffia in Italië omdat het eiland Sicilië andere overheersers heeft gehad dan het vasteland. De *Cosa Nostra* zelf is geen uniforme organisatie maar bestaat uit verschillende clans van families waarvan de pater familias de *capo* (leider) is. Trouwe maffialeden zullen echter zelf nooit het bestaan van de maffia bevestigen. Volgens hen bestaat er geen organisatie waarin verschillende bendes verbonden zijn met elkaar. Het begrip *maffia* is van buitenaf aan de groeperingen gegeven. De eerste bron waarin over bendes die de vorm hebben van de maffia wordt gesproken dateert uit 1838 en is een brief van Pietro Calà Ulloa, procureur-generaal van de Koning van Napels, die gezonden is naar de minister van Justitie. Hoewel het woord maffia nog niet wordt gebruikt, wordt hierin het probleem van de opkomende gewelddadige bendes beschreven. De eerste keer dat de term maffia voorkomt is tijdens de uitvoering van het toneelstuk *I mafiusi de la Vicaria* in 1863, geschreven door Giuseppe Rizzotto en Gaspare Mosca.¹

Tussen 1860 en 1870 vindt de eenwording van Italië, het Risorgimento, plaats, maar na deze unificatie is Italië nog geen geheel en moet er nog een nationale eenheidsgedachte gecreëerd worden. De eenwording was het doel van revolutionairen van het koninkrijk Piëmont en niet van het volk. Daardoor vielen nieuwe plannen niet altijd in de smaak bij de burgers. Er werd een gecentraliseerde nationale politiek doorgevoerd die vooral voor problemen in het zuiden zorgden. Zo moest het zuiden meebetalen aan de schuldenlast van

---

¹ Letizia Paoli, *Mafia Brotherhoods* (Oxford, 2003) 27-33; Gaia Servadio, *Mafioso: A History of the Mafia from its Origins to the Present Day* (New York, 1976) 20-24; Gianluca Fulvetti, 'The mafia and the 'problem of the mafia'', in: Cyrille Fijnaut, Lucy Paoli (red), *Organised crime in Italy, 1820-1970* (2004) 48-50

het noorden terwijl deze gebieden voor de eenwording geen schuld hadden. Ook werd er een nieuw spoorwegennet aangelegd die de infrastructuur in het noorden moest verbeteren hetgeen de rijk-arm verhouding tussen noord en zuid vergrootte.²

Het ontstaan van de maffia en de zwakke Italiaanse eenheidsstaat na het Risorgimento lijken met elkaar in verband te staan. Is de maffia ontstaan als gevolg van het zwakke optreden van de regering of is de staat op Sicilië niet sterker kunnen worden doordat de vertakkingen van de maffia al te diep waren geworteld in de Siciliaanse samenleving? In deze scriptie zal na het overzicht van het debat in de Status Quaestiones in hoofdstuk 1 een korte voorgeschiedenis van Sicilië voor 1815 worden gegeven. Hoofdstuk 2 is een casestudy van de situatie tussen 1815 en 1870.

---

² Jaap van Osta, *Een geschiedenis van het moderne Italië* (Den Haag, 2008) 104 – 130

Status Quaestiones

Wanneer we kijken naar de verhoudingen tussen de ontwikkeling van de maffia en de nieuw gevormde Italiaanse staat tussen 1815 en 1870 in het zuiden van Italië, dienen zich twee visies aan. De opvattingen zijn na de Tweede Wereldoorlog naast elkaar ontwikkeld, maar al aan het einde van de negentiende eeuw begrepen politici, zoals de Italiaanse minister-president Agostino Depretis, dat de bestuurlijke problemen in het zuiden in verband stonden met de eenwording van Italië.³

De eerste visie stelt dat de maffia is kunnen ontstaan door het machtsvacuüm dat ontstond door het zwakke optreden van de Italiaanse eenheidsstaat na het Risorgimento in 1860. Deze visie wordt ondersteund door hoogleraar criminologie Letizia Paoli. De maffia heeft zich volgens haar kunnen ontwikkelen omdat de Italiaanse regering te veel bezig was met het uitbreiden van het nationale machtsblokken waardoor de regering niet in staat was om de lokale machtssystemen volledig aan zich te binden. De bevolking stemde hier mee in omdat zij weinig vertrouwen had in de nieuwe regering waardoor de maffia ook een grote achterban kreeg.⁴ Cyrille Fijnaut, criminoloog en hoogleraar rechtsvergelijking, is het met Paoli eens. Hij stelt dat door de ineensstorting van de machtsstructuur in het zuiden van Italië de maffia de kans had om zich op bestuurlijke gebieden te etaleren. Ook de uitbreiding van het stemrecht heeft er voor gezorgd dat de maffia zich duidelijk in de politiek kon manifesteren door middel van verkiezingsfraude. Doordat de maffia zo vertakt was in de samenleving, werd het handhaven van de openbare orde alleen maar mogelijk met de hulp van de maffiaorganisaties.⁵

Naast Paoli en Fijnaut, betogen de Britse historicus Derek Beales en de Italiaanse historicus Eugenio Biagini dat de maffiaorganisaties in het machtsvacuüm zijn gesprongen in het zuiden van Italië. Zij stellen dat, omdat het aanvankelijk niet de bedoeling was van de eenheidsstrijders zoals Mazzini en Cavour om ook het zuiden bij de nieuwe eenheidsstaat te betrekken, er weinig aandacht werd besteed aan het zuiden nadat de natie Italië het licht had gezien. Aangezien de Bourbon-dynastie verdreven was en er een nieuw nationaal gecentraliseerd politiek systeem werd ingevoerd, was de nieuwe staat de theoretische maar

---

³ Jaap van Osta, *Een geschiedenis van het moderne Italië* (Den Haag, 2008) 113-130

⁴ Letizia Paoli, 'De 'politiek-criminele' nexus in Italië' *Justitiële Verkenningen*, Jaargang 35, mei 30-46

⁵ Cyrille Fijnaut, 'Lombroso's kijk op de Italiaanse maffia' *Justitiële Verkenningen*, Jaargang 35, mei 47-58

niet daadwerkelijke machthebber van Sicilië. Daardoor konden verschillende maffiaorganisaties zich opwerpen om de maatschappij te leiden.⁶ Ook historicus Jaap van Osta is van mening dat de nieuwe Italiaanse eenheidsstaat zich vooral richtte op het nationale bestuursstelsel. Dat kwam vooral door de rechtse regeringspartijen van onder anderen Luigi Carlo Farini en Marco Minghetti die aan de macht waren gekomen na het Risorgimento.⁷

Het andere standpunt is dat de eenheidsstaat zwak is gebleven doordat de maffia de touwtjes in handen heeft gehouden en de Italiaanse eenheidsstaat hierdoor geen kans had om zich in het zuiden goed te manifesteren. Hoogleraar economie Oriana Bandiera ziet dat de maffiaorganisaties zich in de negentiende eeuw ontwikkelen als reactie op het verdwijnen van het feodale stelsel. De macht kwam in handen van de maffia die de samenleving ging beheersen. Toen de eenheidsstaat tot stand kwam, kwamen deze organisaties op voor de burgers en keerden ze zich tegen de veranderingen die waren doorgevoerd. Hierdoor bleven zij hun lokale macht behouden en had de nieuwe nationale regering geen kans.⁸ De Italiaanse schrijfster Gaia Servadio meent net als Bandiera dat de maffia is ontstaan om op te komen voor de rechten van de armen nadat hun positie verslechterde. De maffia verzette zich op deze manier tegen de nieuwe Italiaanse regering.⁹

Louise Shelley is het met Bandiera eens maar stelt dat de afwezige bourgeoisie in het zuiden van Italië de belangrijkste oorzaak is geweest van het feit dat de Italiaanse regering geen grip kreeg op de bevolking. In het zuiden ontbrak de middenklasse en bestond de bevolking vooral uit boeren, terwijl in het noorden deze bevolkingslaag wel was ontstaan tijdens de renaissance.¹⁰

Ook hoogleraar Italiëstudies John Dickie stelt dat de Italiaanse staat zwak is gebleven doordat maffiaorganisaties de touwtjes in het zuiden in handen hadden. Die hebben er tijdens het Risorgimento op toe gezien dat ook zij een plekje zouden krijgen in de nieuwe machtsstructuur. Hoewel de nieuwe Italiaanse regering dacht dat zij de macht in handen had

---

⁶ Beales, D., Biagini, E., 'The Risorgimento and the unification of Italy' (2002)

⁷ Jaap van Osta, *Een geschiedenis van het moderne Italië* (Den Haag, 2008) 100-130

⁸ Oriana Bandiera, 'Land Reform, the market for protection and the origins of the Sicilian Mafia: theory and evidence', *Journal of Law, Economics & Organization* 19:1 (2003) 218-244

⁹ Gaia Servadio, *Mafioso: A History of the Mafia from its Origins to the Present Day* (New York, 1976)

¹⁰ Louise Shelley, 'Mafia and the Italian State: The Historical Roots of the Current crisis' *Sociological Forum* 9:4 (1994) 661-672

was dit in werkelijkheid alleen maar in theorie.¹¹ De sociologen Raimondo Catanzaro en Diego Gambetta sluiten zich aan bij Dickie en stellen dat de maffia zich in eerste instantie heeft verzet tegen de nieuwe machthebbers, maar er daarna voor heeft gezorgd dat zij een plek kreeg in de nieuwe Italiaanse eenheidsstaat en de machtsverhoudingen op Sicilië.¹²

Antropoloog Anton Blok ziet argumenten voor beide visies. Hij stelt dat er een wisselwerking tussen het opkomen van de maffia en de eenwording van Italië heeft plaatsgevonden. Doordat de staat zeer zwak was, konden de maffiosi zich opwerpen als nieuwe machthebbers van Sicilië. Doordat dit gebeurde was de maffia al snel te machtig geworden waardoor het in korte tijd voor de staat onmogelijk werd om zonder de hulp van de maffia te regeren op Sicilië.¹³

Om de verschillende visies te toetsten wil ik in de komende hoofdstukken een casestudy presenteren op basis van het werk van anderen. Hiermee wil ik laten zien in hoeverre de situatie op Sicilië aansluit bij een van de kampen of bij beide.

---

¹¹ John Dickie, *Bloedbroeders: De opkomst van de Italiaanse maffia's* (Amsterdam, 2012); John Dickie, *Maffiarepubliek: De vloek van Italië* (Amsterdam, 2013)

¹² Raimondo Catanzaro, *Men of Respect: A Social History of the Sicilian Mafia* (New York, 1992); Diego Gambetta, *The Sicilian Mafia: The Business of Private Protection* (Cambridge, 1996)

¹³ Anton Blok, *The mafia of a Sicilian village, 1860-1960; a study of violent peasant entrepreneurs* (New York, 1988)

Hoofdstuk 1

Voorgeschiedenis: overheersing en verzet op Sicilië voor 1815

De maffia is ontstaan uit het Sicilianisme dat door een lange geschiedenis met veel gebeurtenissen en buitenlandse machthebbers er uiteindelijk voor heeft gezorgd dat de Siciliaanse bevolking voor zichzelf is opgekomen tegen invloeden van buitenaf. Het Sicilianisme zorgde voor de op beschermen gefocuste houding van de maffia. Naast

Sicilië

het Sicilianisme is de maffia beïnvloed door de klassenstrijd en de verdeling van land waarbij zelfbescherming centraal stond. Om deze ontwikkelingen te begrijpen begin ik met de geschiedenis van de overheersers van het eiland Sicilië en de reactie van de Sicilianen.¹⁴

Arabieren

Na het uiteenvallen van het Romeinse rijk in 476 is Sicilië slachtoffer geworden van verschillende invasies. Zo kwamen de Arabieren door de verspreiding van de islam in 826 aan land. De Arabieren brachten kennis van kunst, wetenschap, literatuur en irrigatie. Ze zijn van invloed geweest op de maffiaorganisaties in twee opzichten. Ten eerste wat de positie van vrouwen in de samenleving betreft. Net zoals dat bij de Arabieren het geval was, hebben vrouwen van de maffia een ondergeschikte rol binnen de organisatie. Vrouwen staan onderaan de hiërarchische ladder maar worden af en toe 'gebruikt' om taken te vervullen zodat het criminele karakter van de maffia minder opvalt bij de overheidsinstanties. De tweede Arabische betreft onderlinge wraakacties. Doordat er nog geen goede rechtssystemen waren, was het binnen de islam gebruikelijk dat het slachtoffer zelf wraak nam wanneer hem

¹⁴ Gaia Servadio, *Mafioso: A History of the Mafia from its Origins to the Present Day* (New York, 1976) XIII – XIV; Raimondo Catanzaro, *Men of Respect: A Social History of the Sicilian Mafia* (New York, 1992) 9 – 10

iets was aangedaan. Ook de maffia heeft weinig op met het rechtssysteem van de overheid. Maffiosi lossen graag problemen eigenhandig op.¹⁵

Noormannen

In 1061 kwamen de Noormannen onder leiding van koning Roger I aan op Sicilië om de christenen te bevrijden die onderdrukt werden door de Arabieren. Nadat Sicilië bevrijd was, werd het eiland een koninkrijk en kregen alle inwoners ongeacht hun etnische achtergrond dezelfde rechten. Om het volk tevreden te stellen, voerden de Noormannen het feodale systeem in waarbij ze land, *latifondi*, aan landheren gaven. Vazallen konden daar gebruik van maken in ruil voor taken die ze voor hun landheren moesten uitvoeren. Het land bleef door erfrecht in de familie. Elke landheer had zijn eigen rechten en plichten en kon zijn eigen rechtssysteem toepassen op zijn land. Hierdoor zou geen van de landeigenaren een centraal gezag hebben maar was de macht verdeeld.¹⁶

Hohenstaufen

Sicilië viel in 1194 in handen van de Hohenstaufen-dynastie nadat de zoon van de Duitse keizer Frederik Barbarossa, Hendrik, trouwde met de erfgename van het koninkrijk Sicilië, Constance de dochter van Roger I, en zijn rivaal Tancred had verslagen in 1194. Constance erfde het koninkrijk nadat haar neef Willem II in 1189 kinderloos stierf. Hendrik werd na de dood van zijn vader gekroond tot keizer Hendrik VI waardoor zijn rijk voortaan zowel ten noorden als ten zuiden van de pauselijke staat lag. Hierdoor werd het keizerrijk een serieuze bedreiging van beide kanten voor de pauselijke staat.¹⁷

Frederik II werd in 1197 op driejarige leeftijd koning van Sicilië en Napels en stond toen hij ouder werd bekend als een koning die zich inzette voor culturele en intellectuele ontwikkeling. Zo stimuleerde hij de bouw en verbeteringen van universiteiten en bracht hij ook de Italiaanse taal meer onder de aandacht. Daarnaast zette hij zich ook in voor een goed rechtssysteem. Advocaten mochten niet werken zonder dat zij getoetst waren door de

---

¹⁵ John Lawrence Reynolds, *Secret Societies: Inside the World's Most Notorious Organizations* (New York, 2006) 174; Gaia Servadio, *Mafioso: A History of the Mafia from its Origins to the Present Day* (New York, 1976) 5

¹⁶ John Lawrence Reynolds, *Secret Societies: Inside the World's Most Notorious Organizations* (New York, 2006) 174; Giuseppe Quatriglio, *A Thousand Years in Sicily: From the Arabs to the Bourbons* (Ottawa, 1999) 19 – 23 ; John McKay, e.a., *A History of Western Society* (Boston, 2011) 446; Gaia Servadio, *Mafioso: A History of the Mafia from its Origins to the Present Day* (New York, 1976) 6

¹⁷ Arthur Robert Pennington, 'The Emperor Frederick II of the House of Hohenstaufen' *Transactions of the Royal Historical Society*, Vol. 1 (1883 – 1884) 136; Giuseppe Quatriglio, *A Thousand Years in Sicily: From the Arabs to the Bou* (Ottawa, 1999) 25 – 26

rechtbank. En ook wilde hij dat alle verschillende klassen gelijke rechten hadden en dat vazallen niet onderdrukt werden door hun landheer. Het recht om te spreken in criminele zaken werd ook nog afgenomen van de edelen. Het was een welvarende periode voor Sicilië die zich niet doorzette na de dood van Frederik II.¹⁸

Anjou

De strijd tussen het huis van de Hohenstaufen en de paus duurde voort waardoor de paus zich genoodzaakt voelde om de hulp van Frankrijk in te roepen. Deze hulp kreeg hij van Karel van Anjou, de broer van koning Lodewijk IX van Frankrijk. Koning Manfred van de Hohenstaufen-dynastie werd verslagen bij de slag van Benevento in 1266 en Karel van Anjou werd koning van Zuid-Italië en Sicilië. Omdat veel Sicilianen zich nog het Noormannen-Hohenstaufen-tijdperk konden herinneren, waarin relatieve rust heerste, maakte Karel van Anjou zich niet geliefd door de belastingdruk continu te verhogen om zijn te ambitieuze beleidsplannen te kunnen uitvoeren.¹⁹

Aragon

Nadat Karel van Anjou werd verslagen in 1282 tijdens de opstand van de Sicilianen tegen zijn beleid, de Siciliaanse Vespers genoemd, werd gevreesd dat Karel terug zou keren met een sterker leger. Daarom boden de Sicilianen de Siciliaanse kroon aan Peter III van Aragon aan, een grote vijand van Karel. Die gaf Sicilië vervolgens op. De Siciliaanse troon was nu in handen van de Spanjaarden, maar in tegenstelling tot de Arabieren isoleerden ze het eiland van de rest van de wereld. Dit gebeurde juist in de tijd waarin er overal veel culturele uitwisseling was door onder andere de renaissance. Het gevolg was dat de intellectuele en economische welvaart volledig aan Sicilië voorbij ging en er geen sociale middenklasse werd ontwikkeld. Het achterblijven van intellectuele en economische welvaart zorgde voor ergernis bij de Sicilianen. Deze wrevel speelde later een belangrijke rol bij het ontstaan van

---

¹⁸ Arthur Robert Pennington, 'The Emperor Frederick II of the House of Hohenstaufen' *Transactions of the Royal Historical Society*, Vol. 1 (1883 – 1884) 133-142; Giuseppe Quatriglio, *A Thousand Years in Sicily: From the Arabs to the Bourbons* (Ottawa, 1999) 31 - 33

¹⁹ J. Lee Schneidman, 'Ending the War of the Sicilian Vespers' *Journal of Peace Research*, Vol. 6, No. 4 (1969) 336 – 337; Jean Berenger, *A History of the Habsburg Empire 1273-1700* (London, 1994) 18

de maffia omdat de Sicilianen ontevreden waren over de verschillende buitenlandse overheersers die door de jaren heen het beleid bepaalden.²⁰

De Spanjaarden behielden het feodale stelsel dat was ingevoerd door de Noormannen maar pasten een strenger rechtssysteem toe. Daarnaast werden verschillende landheren vrijgesteld van het betalen van belastingen waardoor de belastingdruk bij het volk hoger werd. Ontevredenheid en ongelijke behandeling door de politieke machthebbers zorgden er voor dat de Siciliaanse bevolking zich genoodzaakt voelde zichzelf te beschermen tegen onrecht en het economische beleid. Het verkrijgen van betere rechten en het beschermen van de armen werd in de negentiende eeuw een van de kernpunten van de maffia.²¹

Rond 1500 ontstonden er gilden op Sicilië. Waar die elders dienden om anderen het vak te leren en onderlinge regels vast te stellen, waren de gilden op Sicilië een nieuwe vorm van macht zonder de betrokkenheid van de lokale bestuurders. Naast het ontstaan van de gilden kwamen er criminele bendes op. Die vielen vaak de rijken en edelen aan. Het gevolg was dat er veel diefstal en moorden plaatsvonden. Dit was voor de onderdrukte bevolking vaak de enige manier om zich te verweren tegen de misstanden van de bestuurders. Ook zorgden deze bendes er voor dat er voedsel werd gestuurd naar families die hulp nodig hadden. Een aangesteld hoofd van de familie, de *capo*, zorgde dan dat het eten verdeeld werd onder de andere familieleden. De capo heeft zich binnen de maffia later verder ontwikkeld als leider binnen de machtsstructuur van de maffia. De capo is het hoofd van een clan die alle belangrijke beslissingen neemt.²²

Habsburgers

In 1516 werden Sicilië en Napels toegevoegd aan het Habsburgse keizerrijk van Karel V. Via zijn moeder Johanna van Cantille was hij erfgenaam van de Spaanse gebieden waaronder Sicilië en via zijn vader Philips van Bourgondië verkreeg hij de Bourgondische Nederlanden en het Heilig Roomse Rijk. Het rijk was zo groot geworden dat Karel het in twee delen splitste om het goed onder controle te kunnen houden. Na de verdeling in 1556 kwam Sicilië onder de gezag van de zoon van Karel V, Filips II. Sicilië had nog steeds een grote culturele en

---

²⁰ Louise Shelley, 'Mafia and the Italian State: The Historical Roots of the Current crisis' *Sociological Forum* 9:4 (1994) 661-672

²¹ John Lawrence Reynolds, *Secret Societies: Inside the World's Most Notorious Organizations* (New York, 2006) 176 - 177

²² John Lawrence Reynolds, *Secret Societies: Inside the World's Most Notorious Organizations* (New York, 2006) 177; Anderson, Robert T., 'From Mafia to Cosa Nostra' *American Journal of Sociology*, Vol. 71, No. 4 (1965) 306

economische achterstand op de gebieden op het Italiaans schiereiland. Hierdoor was de koning afhankelijk van de export van landbouwgoederen. Daarnaast investeerde Filips II niet in het juridische systeem waardoor deze taken weer door lokale edelen werden uitgevoerd omdat dit sneller en gemakkelijker was. Ook stegen de belastingen enorm in de zestiende eeuw waardoor het volk enkele keren in opstand kwam. Het rijk bleef onder het bewind van de Spaanse Habsburgers totdat Karel II in 1700 kinderloos stierf.²³

Savoie

Sicilië werd na de Spaanse Successieoorlog (1702-1713) bij de Vrede van Utrecht in 1713 aan het huis van Savoie gegeven waardoor de Habsburgse keizer gebieden als Napels, Sardinië, Milaan en Mantua wel had kunnen behouden, maar Sicilië niet. In 1720 vond er een ruil plaats waardoor Sicilië weer in handen kwam van de Oostenrijkse Habsburgers en Sardinië werd overgedragen aan het huis van Savoie.²⁴

Bourbon

Na de Poolse Successieoorlog tussen 1733-1735 hadden de Oostenrijkse Habsburgers veel van hun gebieden op het Italiaans schiereiland verloren en kwamen de koninkrijken Sicilië en Napels in handen van de Spaanse Bourbon-familie. Hoewel Sicilië zich slecht ontwikkeld had, zagen de Spanjaarden mogelijkheden in het eiland.²⁵

Toen de Engelsen in 1806 aan land kwamen in Sicilië om te helpen in de strijd tegen Napoleon zagen ze een land dat zeer corrupt was. De Sicilianen stonden open voor de invloed van de Fransen zodat in ieder geval het beleid van de Bourbon-familie zou verdwijnen. Dit beleid zorgde ervoor dat er niet werd gerenoveerd waardoor Sicilië qua ontwikkeling nog steeds achter lag op de rest van Europa. De kansen op de markten in Europa verslechterden hierdoor voor de Siciliaanse bevolking. Bovendien zorgde het feodale systeem voor wrijving tussen de klassen nadat de *Gabelloti*, vazallen die tussen de landheer en de arbeiders stonden, hun winst wilden vergroten en daardoor de positie van de arbeiders achteruit ging. Het ontbreken van de moderne industriële ontwikkelingen door het in stand houden van de grote *latifondi* wordt gezien als een van de oorzaken van onrust en

---

²³ John McKay, e.a., *A History of Western Society* (Boston, 2011) 402, 422, 492; R. Trevor Davies, 'The Government of Sicily under Philip II of Spain, a Study in the Practice of Empire by Helmut Koenigsberger' *The English Historical Review* Vol. 67, No. 265 (1952), 576

²⁴ Robert A. Kann, *A History of the Habsburg Empire, 1526-1918* (Los Angeles, 1980) 88 -92

²⁵ Kann, *A History of the Habsburg Empire*, 94 - 95

het geweld van de bendes omdat deze zich hier tegen gingen verzetten. Deze criminele groepen ontwikkelden zich tot gestructureerde organisaties die de maffia zouden gaan vormen. Het verzet van de bendes werd een van de karaktertrekken van de maffia.²⁶

In 1812 werd koning Ferdinand I door de Engelsen onder druk gezet om in navolging van de Franse Revolutie een nieuwe grondwet door te voeren die de positie van het volk zou verbeteren. Deze werd echter in 1816 weer ingetrokken. De Bourbon-familie probeerde hun macht in het begin van de negentiende eeuw ook te versterken door de boerenbevolking in opstand te laten komen tegen de aristocratische landeigenaren. In 1812 werd er aangekondigd dat het feodale stelsel zou worden afgeschaft en eisten de Bourbons het volledige monopolie van het land op. Door het feodale stelsel af te schaffen ontstonden er spanningen tussen de landeigenaren en de Bourbon-familie. Uiteindelijk kwamen de nieuwe stukken grond, de *latifondi*, in 1824 in de verkoop. De *latifondi* waren geheel vrij van de rechten voor algemeen gebruik waardoor de landeigenaren volledig eigenaren waren. Hier tegenover stond wel dat ze privileges die ze hadden binnen het feodale stelsel zoals rechtspraak, lokale macht en belastinginning, moesten opgeven. Op deze *latifondi* was er een hiërarchische orde die onder één organisatie viel bestaande uit landeigenaren, *Gabelloti*, *Borgesi* (vazallen van de *Gabelloti*), boeren en dagloners. Het nieuwe karakter van arbeid en de onkunde van de bestuurders van het koninkrijk Sicilië (dat vanaf 1816 samen met het koninkrijk Napels deel uitmaakte van het Koninkrijk der beide Siciliën) om de openbare orde te handhaven zorgden er voor dat arbeiders hun bescherming toch zochten bij lokale groepen die hun veiligheid en welvaart wel konden garanderen. De politie kon de veiligheid van de Sicilianen niet waarborgen omdat het rechtssysteem een langzaam en duur proces was, terwijl de bendes dit vaak wel konden. De maffia nam later deze taak op zich als beschermer van de openbare orde omdat de overheidsinstanties hiertoe niet in staat waren. Zij konden geen grip krijgen op de Siciliaanse samenleving.²⁷

Mensen sloten zich aan bij lokale bendes omdat banditisme de enige manier was geworden om te reageren op de nieuwe sociale en politieke situatie. De lokale bendes traden vooral op

---

²⁶ Desmond Gregory, *Sicily: The Insecure Base: A History of the British Occupation of Sicily, 1806-1815* (Madison, 1988) 35 – 39 ; Gaia Servadio, *Mafioso: A History of the Mafia from its Origins to the Present Day* (New York, 1976) 10; Raimondo Catanzaro, *Men of Respect: A Social History of the Sicilian Mafia* (New York, 1992) 15

²⁷ Anton Blok, 'Landhervorming in Westsiciliaans Latifondo-dorp' *Mens en Maatschappij* (1964) 345-346; Anton Blok, *The mafia of a Sicilian village, 1860-1960; a study of violent peasant entrepreneurs* (New York, 1988) 10 – 46; Gaia Servadio, *Mafioso: A History of the Mafia from its Origins to the Present Day* (New York, 1976) 25; Raimondo Catanzaro, *Men of Respect: A Social History of the Sicilian Mafia* (New York, 1992) 64

tegen de grootgrondbezitters die na de invoering van de nieuwe *latifondi* de bevolking steeds meer was gaan uitbuiten. Grootgrondbezitters werden vaak gedwongen om smeergelden te betalen voor de bescherming van hun eigendommen. Wanneer zij dat niet deden, kwamen ze er snel achter wat er gebeurde als je de criminelen niet betaalde voor bescherming.²⁸

De slechte bestuursstructuur van de grote latifondi zorgde er niet alleen voor dat men zich genoodzaakt vond om zichzelf te beschermen en ging strijden voor land. Ook de enorme toename van de bevolking aan het begin van de negentiende eeuw zorgde ervoor dat er tussen de verschillende bendes een grote concurrentiestrijd voor land ontstond. Deze strijd was uitzonderlijk in Europa omdat op Sicilië de klasse van betaalde landarbeiders met een exclusieve arbeidsrelatie ontbrak. Het sociale conflict was er niet een tussen hogere en lagere klassen maar een tussen verschillende landeigenaren die het gemunt hadden op elkaars eigendommen.²⁹

---

²⁸ Jaap van Osta, *Een geschiedenis van het moderne Italië* (Den Haag, 2008) 105; Raimondo Catanzaro, *Men of Respect: A Social History of the Sicilian Mafia* (New York, 1992) 17

²⁹ Raimondo Catanzaro, *Men of Respect: A Social History of the Sicilian Mafia* (New York, 1992) 67 – 68

Hoofdstuk 2

Een nieuwe orde en nieuw verzet in de periode 1815-1870

Voordat de term maffia in 1863 voor het eerst voorkwam in het toneelstuk *I mafiusi de la Vicaria* waren er al bendes die dezelfde kenmerken hadden als de latere maffia. Het toneelstuk gaat over de prefect van Palermo en gevangenen. Centraal staat een man die zich verzet tegen de overheerser van de stad, de prefect. In de jaren zestig van de negentiende eeuw kregen de verschillende bendes steeds meer de vorm van een organisatie zoals de huidige maffia en ontstond er een relatie tussen de nationale regering en de criminele organisaties.³⁰

Bourbon-overheersing, 1815 - 1860

Nadat in 1815 het verdrag van Wenen was opgesteld, ontstond er in heel Europa een groot aantal revolutionaire nationalistische bewegingen. De Sicilianen wilden onafhankelijk worden van de Bourbon-dynastie. De Bourbons wilden Sicilië echter behouden en voerden na 1815 een moderne vorm van het absolutisme in waardoor de bestuursstructuur van het eiland veranderde tot ongenoegen van de Sicilianen. Meerdere malen probeerden de Sicilianen de Bourbon-familie te verdrijven zoals tijdens revoluties in 1820, 1837 en 1848 – 1849 maar deze opstanden werden telkens neergeslagen waarna er een periode volgde met zware onderdrukking. In 1812 hadden de edelen al een constitutie opgesteld maar na 1815 werd het doel van de Bourbon-familie om deze separatisten uit te roeien. Dit gebeurde vooral door de landheren aan te vallen en door onder andere het feodale stelsel af te schaffen. Daardoor verloren oude landeigenaren grote delen van hun macht en het aantal landeigenaren steeg. De oude landeigenaren hielden volgens de Bourbons de modernisering van Sicilië tegen. Om te voorkomen dat de landheren alsnog via lokale machthebbers de macht in handen kregen, zorgde Luigi de' Medici, minister van de Bourbon-familie, dat de lokale macht werd gecentraliseerd. Deze macht werd aan provinciale bestuurders gegeven die aangewezen werden door het koningshuis. De' Medici slaagde er echter niet in om goodwill te kweken bij de Siciliaanse bevolking waardoor hij geen sterke achterban kreeg en in de jaren twintig en dertig van de negentiende eeuw sterke bewegingen opkwamen die

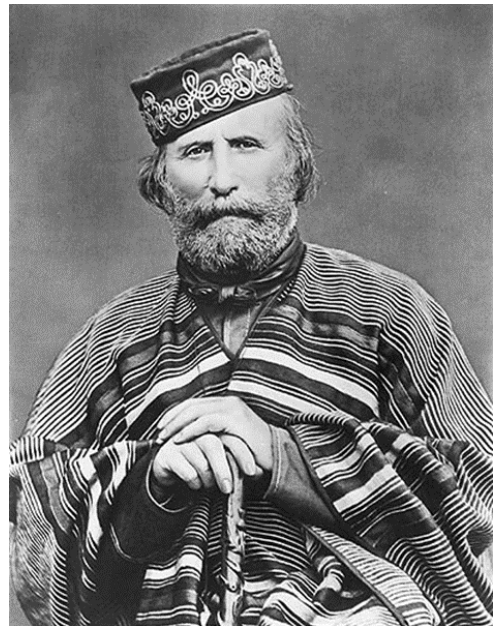
---

³⁰ Raimondo Catanzaro, *Men of Respect: A Social History of the Sicilian Mafia* (New York, 1992) 4; Gaia Servadio, *Mafioso: A History of the Mafia from its Origins to the Present Day* (New York, 1976) 22-24

pleitten voor een onafhankelijk Sicilië. Deze groeperingen waren echter organisatorisch niet sterk en er was ook geen overeenstemming over de bestuursvorm die moest ontstaan na het verdrijven van de Bourbons. De Bourbon-familie kon tot 1860 aan de macht blijven door het zwakke optreden van de oppositiepartijen en door de samenwerking met criminelen die hun van informatie voorzagen.³¹

De vrijheidsstrijd van 1860

Toen de nationalist Giuseppe Garibaldi in mei 1860 voet aan wal zette op Sicilië heerste er onrust en onvrede. Door bevolkingsopstanden onder leiding van criminele bendes was de macht van de Bourbon-familie vrijwel verdwenen op het eiland. Garibaldi sloot zich in eerste instantie aan bij de boerenbevolking. Deze zag een samenwerking met Garibaldi wel zitten omdat hij de landloze boerenbevolking stukken land beloofde. Daarna echter zag Garibaldi meer heil in een samenwerking

Giuseppe Garibaldi

met de landeigenaren die grote tegenstanders waren van de Bourbon-familie en werd het land nooit aan de boerenbevolking gegeven. De landeigenaren hadden een hekel aan het Bourbon-bestuur waardoor Garibaldi gemakkelijk het nieuwe nationale bestuur kon doorvoeren. Door de Sicilianen te helpen bij de strijd tegen de Bourbons, werd Sicilië klaargemaakt voor de eenwording van Italië.³²

De eenheidsstrijd van Italië kon van het begin af aan al niet rekenen op het enthousiasme van het volk omdat het vooral een strijd was die van bovenaf werd opgelegd. Het volk van de nieuwe staat was vooral bezig de rechten die zij hadden verworven bij de revoluties in de negentiende eeuw te behouden. Onder leiding van Camillo Benso di Cavour, Giuseppe

---

³¹ Lucy Riall, *Sicily and the Unification of Italy: Liberal Policy and Local Power, 1859-1866* (Oxford, 1998) 30 – 37, 63; Oraina Bandiera, 'Land Reform, the market for protection and the origins of the Sicilian Mafia: theory and evidence', *Journal of Law, Economics & Organization* 19:1 (2003) 218-219

³² Derek Beales, Eugenio Biagini, *The Risorgimento and the unification of Italy* (Edinburgh, 2002) 122 – 123; Hearder, Harry *Italy in the Age of the Risorgimento 1790-1870* (Londen, 1983) 240; Anton Blok, *The mafia of a Sicilian village, 1860-1960; a study of violent peasant entrepreneurs* (New York, 1988) 116

Mazzini en Giuseppe Garibaldi werd in opdracht van Piëmont de Italiaanse eenheidsstaat verwezenlijkt. Dit betekende echter niet dat het volk deze regeringsvorm meteen accepteerde. Het leidde ertoe dat de politicus Massimo d'Azeglio de uitspraak deed 'L'Italia è fatta. Restano a fare gli Italiani'.³³ Op Sicilië was de reactie van het volk niet anders waardoor de nieuwe Italiaanse staat kon rekenen op verzet.³⁴

Nieuwe machthebbers

De kersverse eenheidsstaat moest een nieuwe bestuursstructuur krijgen. Doordat Italië uit een groot gebied bestond met veel verschillende regio's werd door de politici Luigi Carlo Farini en Marco Minghetti gepleit voor de verdeling van de eenheidsstaat in verschillende grote regio's. Die zouden geleid worden door gouverneurs die verantwoording af moesten leggen aan de koning. De plannen van Farini en Minghetti werden niet ingevoerd omdat gevreesd werd dat de afzonderlijke regio's te veel macht zouden krijgen en de jonge staat al snel uiteen zou vallen. Door deze angst werd besloten om een andere soort gecentraliseerde politiek door te voeren waarbij het land in kleine provincies werd opgedeeld die onder leiding stonden van een prefect. Dezelfde economische en sociale maatregelen werden over het hele land uitgevoerd terwijl deze voor het noorden en het zuiden andere gevolgen hadden. Zo was de bevolking in het zuiden in grote mate afhankelijk van liefdadigheid van de kerk en door het indammen van de macht van de kerk verdween deze vorm van altruïsme. Tevens werd de Piëmontse staatsschuld ondergebracht bij de eenheidsstaat waardoor ook Sicilië opgepadeld werd met een schuld terwijl het eiland voor de eenwording die niet had.³⁵

Nadat de Bourbon-familie was verdreven, werd duidelijk dat de Sicilianen zichzelf niet hadden bevrijd, maar zich bij een andere overheerser hadden moeten aansluiten. Hierdoor sloot de Siciliaanse boerenbevolking zich na de eenwording aan bij de strijd die door de regering *Brigantaggio*³⁶ werd genoemd. Deze burgeroorlog duurde van 1861 tot en met 1865. Veel boeren sloten zich bij deze beweging aan omdat zij hier hun gevoel van onvrede tegen de nieuwe machthebbers konden uiten en na het verdwijnen van de Bourbons hun positie was verslechterd. De nieuwe regering zag de opstandelingen als strijders die nog steeds verzet boden aan de eenheidsstaat. Ook zorgde de strijd voor verdeeldheid tussen

---

³³ Italië is af, maar de Italianen moeten nog gemaakt worden

³⁴ Jaap van Osta, *Een geschiedenis van het moderne Italië* (Den Haag, 2008) 72-99

³⁵ Osta, *Een geschiedenis van het moderne Italië* 100-104

³⁶ Banditisme

het noorden en het zuiden. Italianen in het noorden vonden het volk uit het zuiden steeds meer een last worden door de aanhoudende conflicten, een probleem dat tot op de dag van vandaag nog heerst.³⁷

Het doel van de beleidsbepalers van de nieuwe Italiaanse eenheidsstaat was om een effectieve administratie te installeren en de rechtsorde in de stad en op het platteland te herstellen. Dit moest snel gebeuren omdat er werd gevreesd voor de corruptie van lokale machthebbers. De nieuwe nationale regering was er niet in geïnteresseerd om de problemen van Sicilië op te lossen maar om zo snel mogelijk grip te krijgen op het zuiden. Doordat er weinig aandacht aan Sicilië werd besteed, voelde het volk zich achtergesteld en was er een grote vijandigheid tegenover de nationale regering. Hierdoor had de regering in Palermo weinig te vertellen en tegenstanders kregen meer macht. Daarnaast ging de regering in Palermo om hun macht te verstevigen net als de Bourbon-familie dat eerder ook had gedaan, samenwerken met de criminele organisaties in de stad. Maar deze plannen werkten juist averechts.³⁸

Al in december 1860 dienden zich problemen aan omdat er geen goede regering kan bestaan als het land nog niet onder controle is. Palermo was altijd de belangrijkste stad van Sicilië geweest waar alle welgestelde mensen wilden wonen omdat daar het koningshuis had gezeten en landeigenaren dicht bij de economische actie wilden zijn. Maar na de eenwording verloor Palermo zijn status als hoofdstad en werd ze net als andere steden op het eiland een provinciestad. Iedere stad kreeg een prefect die was aangewezen door de nationale regering. Het gezag van de prefect van Palermo was niet groot. Dit kwam volgens de prefect doordat de staat geen moreel gezag had bij de heersende klasse terwijl de oppositie hier wel kon rekenen op steun van deze klasse. Door uitbreiding van het kiesrecht was de macht van andere gezagsdragers op provinciaal en gemeentelijk niveau groter waardoor zij een grotere achterban hadden. Bovendien lagen de verantwoordelijkheden voor belasting, politie en publieke zaken bij de lokale overheden. De sub-prefecten en burgemeesters hadden vaak ook een grotere achterban omdat zij uit de regio kwamen. Op deze manier gebeurde het dat in theorie de politieke macht van Sicilië en dus Palermo werd

---

³⁷ Hearder, Harry *Italy in the Age of the Risorgimento 1790-1870* (Londen, 1983) 241; Anton Blok, *The mafia of a Sicilian village, 1860-1960; a study of violent peasant entrepreneurs* (New York, 1988) 108; Jaap van Osta, *Een geschiedenis van het moderne Italië* (Den Haag, 2008) 105-106

³⁸ Lucy Riall, *Sicily and the Unification of Italy: Liberal Policy and Local Power, 1859-1866* (Oxford, 1998) 123 – 127

afgepakt, maar dat feitelijk de macht in handen kwam van de lokale regering omdat de nationale regering te ver afstond van wat er zich op Sicilië afspeelde. Doordat de nationale regering zich niet bezighield met lokale zaken zorgden deze ontwikkelingen ervoor dat lokale machthebbers hun macht konden behouden en uitbreiden. Op deze manier bleven plaatselijke bestuurders als Milone, een magistraat uit Castellamare die banden had met het criminele circuit, aan de macht. Milone was in 1861 aangesteld om onderzoek te doen naar praktijken die het daglicht niet konden verdragen, maar deed weinig moeite om achter de waarheid te komen. De regering had in de regio rondom Palermo weinig zeggenschap omdat bestuurders zoals Milone de macht misbruikten voor hun eigen veiligheid en winst.³⁹

Nieuwe positie van het volk

Nadat de nieuwe regering zich had gesetteld in Palermo zorgden lokale machthebbers er voor dat zij een plek bemachtigden in het bestuur. Criminaliteit en bedrijvigheid waren altijd vaste elementen binnen de Siciliaanse machtsstructuur en om deze te kunnen behouden moesten zij hun positie in de nieuwe regering versterken. Het was voor de regering na het ontstaan van de Italiaanse eenheidsstaat onmogelijk om de orde te handhaven vanwege de politieke en sociale onrust. Daardoor werd het invoeren van nieuwe wetgeving onmogelijk. Het verslechteren van de relaties tussen de regering en landeigenaren en tussen landeigenaren en de boerenbevolking zorgde dat de *companies-at-arms* een speler konden worden in deze conflicten. De *companies-at-arms* waren huurlingen die in opdracht van de staat door middel van geweld controle probeerden uit te oefenen. Ze hielden echter ook de slechte relatie tussen de regering, landeigenaren en boerenbevolking in stand. De boerenbevolking werd onder controle gehouden met geweld en daarnaast werd sociale mobiliteit onmogelijk gemaakt waardoor de klassenconflicten de kop werden ingedrukt. De landeigenaren en boerenbevolking waren de gewelddadige bescherming wel gewend vanuit het verleden, maar nu moest ook de zwakke Italiaanse staat het toelaten. Het gewelddadige beschermen van de *companies-at-arms* is een van de kenmerken die we kennen van de maffia.⁴⁰

---

³⁹ Lucy Riall, *Sicily and the Unification of Italy: Liberal Policy and Local Power, 1859-1866* (Oxford, 1998) 138 – 145; Cyrille Fijnaut, 'Lombroso's kijk op de Italiaanse maffia' *Justitiële Verkenningen* 35 (2009) 50

⁴⁰ Gaia Servadio, *Mafioso: A History of the Mafia from its Origins to the Present Day* (New York, 1976) 17; Anton Blok, *The mafia of a Sicilian village, 1860-1960; a study of violent peasant entrepreneurs* (New York, 1988) 92 – 94, 101

De maffia

Vanaf het begin van de negentiende eeuw hadden de verschillende organisaties ook steun bij elkaar gezocht omdat ze een gezamenlijke vijand, de regering, hadden. Tegen 1860 hadden deze entiteiten al de vorm van criminele organisaties aangenomen die waren verspreid over de gehele Siciliaanse samenleving. De organisaties werden de vervangers voor overheidsinstanties omdat deze geen gezag hadden op Sicilië en de plaatselijke instanties niet aan zich konden binden. De criminele organisaties hielden de zwakke relaties tussen de nationale regering en de Siciliaanse bevolking in stand waardoor ze na verloop van tijd niet meer weg te denken waren.⁴¹

Een opleving van geweld van de middenklasse en de toename van het proletariaat zorgden voor een slecht leefklimaat van de boerenbevolking. Deze ontwikkelingen droegen bij aan het groeien van de invloed van de maffia. Die werd de overkoepelende term waar verschillende criminele organisaties op Sicilië onder vielen die grote invloed hadden op het bestuur. De structuur van de maffia die bestaat uit verschillende lagen met familiale relaties werd ontwikkeld door de hogere klassen van de Siciliaanse samenleving die hun macht uitoefenden op de lagere. Doordat de regering meer bezig was met de centralisatie van de politiek was deze niet in staat om controle uit te oefenen over de bevolking.⁴²

De maffia ontstond vooral in de gebieden rondom Palermo waar weinig grote stukken grond beschikbaar waren. Dit wijst erop dat de opkomst van de maffia in Palermo geen opstand is van het platteland, maar vooral van landeigenaren, die naar deze stad getrokken waren om dichterbij de politieke actie en de handel te zitten. De landeigenaren waren lokale machthebbers die een grote invloed op de organisaties hadden omdat zij hun ondernemingen probeerden te beschermen. Handelsmogelijkheden waren een van de activiteiten die de maffia wenste te beschermen. Om er voor te zorgen dat de landeigenaren de macht van de handel in handen bleven houden, oefenden zij druk uit op hun handelsondernemingen. Eigenaren van de ondernemingen werden verplicht tot het betalen van smeergeld, de *pizzo*. Wanneer je dit betaalde, kon je rekenen op bescherming van de

---

⁴¹ Nigel Cawthorne, *The History of the Mafia* (Londen, 2011) IV-VII; Lucy Paoli, 'De 'politiek-criminele' nexus in Italië' *Justitiële Verkenningen* 35 (2009) 30-33

⁴² Anton Blok, *The mafia of a Sicilian village, 1860-1960; a study of violent peasant entrepreneurs* (New York, 1988) 91, 214; John Dickie, *Bloedbroeders: De opkomst van de Italiaanse maffia's* (Amsterdam, 2012) VIII-XIII

maffia en wanneer een winkeleigenaar dat niet deed, merkte hij de gevolgen door middel van geweld.⁴³

In de regio van Palermo waren vooral de Capraro- en Giammona-bendes actief. De Capraro-tak stond onder leiding van Vincenzo Capraro (onbekend-1875). De bende was actief in West-Sicilië en was goed georganiseerd. De Capraro bende kwam voort uit een andere na het overlijden van de baas Riggio. De manschappen van Capraro waren vooral goed in het misleiden van de politie en gingen de confrontatie met de autoriteiten door middel van een schietgevecht niet uit de weg. Antonio Giammona was een rijke zakenman die de handel op citrusvruchten in de buitenwijken van Palermo wilde monopoliseren. De bendes van Riggio, Capraro en Giammona onderdrukten verschillende handelsondernemingen om hun macht in stand te houden.⁴⁴

---

⁴³ Raimondo Catanzaro, *Men of Respect: A Social History of the Sicilian Mafia* (New York, 1992) 14-15

⁴⁴ Anton Blok, *The mafia of a Sicilian village, 1860-1960; a study of violent peasant entrepreneurs* (New York, 1988) 109-110; Gianluca Fulvetti, 'The mafia and the 'problem of the mafia'', in: Cyrille Fijnaut, Lucy Paoli (red), *Organised crime in Italy, 1820-1970* (2004) 61

Conclusie

Het is duidelijk dat de ontwikkeling van de maffia en de zwakke Italiaanse staat een relatie met elkaar hebben. In het eerste hoofdstuk is de aandacht gevestigd op de voedingsbodem van de maffia waarna in het tweede hoofdstuk de relatie van de Italiaanse eenheidsstaat en de criminele organisaties centraal staat. De beschermingscultuur van de maffia bestond al voordat de eenheidsstrijders van het nieuwe Italië in 1860 arriveerden op Sicilië. Maar hoewel Sicilianen aanvankelijk een ondergeschoven rol leken te hebben, lijkt de maffia de macht van het eiland in handen te hebben. De bevindingen uit de hoofdstukken hebben voor de volgende conclusies gezorgd.

De maffia op Sicilië is voortgekomen uit het Sicilianisme, maar heeft daarna een radicale kant ontwikkeld. Het Sicilianisme vindt zijn oorsprong al vroeg doordat het eiland na de val van het Romeinse rijk in 476 steeds andere, al niet dan buitenlandse overheersers, had. Hierdoor ontwikkelen de Sicilianen een opstandige houding tegenover de overheersers en verzetten ze zich tegen de nieuwe ordes. Een aantal overheersers is goed geweest voor de ontwikkelingen op Sicilië zoals de Arabieren, Noormannen en Hohenstaufen. Bovendien zijn er overheersers geweest zoals de koningen van Anjou en Bourbon die er voor hebben gezorgd dat Sicilië op een achtergestelde positie kwam ten opzichte van de rest van Europa. Daardoor voelden de Sicilianen zich genoodzaakt om zich tegen de machthebbers te verzetten.

Ook het huis van Aragon had een negatieve invloed op Sicilië doordat deze het eiland isoleerde van de rest van de wereld. Daardoor gingen de ontwikkelingen zoals het ontstaan van de middenklasse en de culturele opleving die elders in de vijftiende eeuw zich wel voordeden, aan Sicilië voorbij. Het ontbreken van de middenklasse en het grote aantal boeren zorgden voor een scheve verdeling van de grond waardoor er een groot verschil in welvaart was tussen de verschillende klassen. Deze gebeurtenissen hebben er voor gezorgd dat de Sicilianen een opstandige houding hebben ontwikkeld omdat ze zichzelf moesten beschermen om te kunnen overleven.

Toen in 1860 het eiland werd ingenomen door de nieuwe Italiaanse staat was er opnieuw een machthebber waartegen de Sicilianen zich moesten verzetten. Het verzet mondde uit in een burgeroorlog die van 1861 tot en met 1865 duurde. Toen het verzet niet het gewenste

effect had, probeerden Sicilianen tijdens de annexatie van hun eiland een plek te bemachtigen in het dagelijkse bestuur van het eiland. De Sicilianen behielden op deze manier hun invloed omdat er een eeuwenoud feodaal systeem was en de lokale machthebbers veel meer invloed hadden op de boerenbevolking dan de nieuwe nationale machthebbers die niet uit de regio kwamen. Hierdoor moest de Italiaanse regering genoeg nemen met het feit dat ook de lokale bestuurders een grote rol zouden spelen.

Het optreden van de Italiaanse regering was ook zwak doordat het politieke beleid op Sicilië van de eenheidsstaat niet duidelijk was. Het was namelijk in eerste instantie niet de bedoeling geweest het eiland te annexeren. Uiteindelijk werd besloten om van Sicilië een provincie van Italië te maken en kwam Sicilië onder de leiding van een hoofdprefect. Dit betekende dat Sicilië onderdeel werd van een gecentraliseerd nationaal politiek systeem. Er werd niet op lokale en regionale bestuurssystemen gelet en er werd geen rekening gehouden met de geschiedenis van Sicilië waardoor het volk zich verzette.

De criminele organisaties hebben zich ook kunnen ontwikkelen door het zwakke beleid van de staat en de macht van de lokale bewoners. Toen de Italianen naar Sicilië kwamen, verzetten de bendes zich tegen de invloed van de nieuwe machthebbers. Door 'oorlog' te voeren en in de politiek te infiltreren probeerden de bendes net als de andere Sicilianen hun macht te behouden. De bendes gebruikten echter meer geweld dan de gewone Sicilianen. Het criminele circuit werd beter georganiseerd en de losse bendes werden beter bestuurd waardoor ze veranderden in organisaties. Doordat de lokale machthebbers veel meer verbonden waren met de lokale bevolking hadden zij meer invloed op de acties van criminele groepen. Hierdoor was de invloed van de nationale regering gering en kon deze geen grip krijgen op de Siciliaanse samenleving.

Een andere factor die meespeelde bij de vergrote invloed van de criminele organisaties is dat er spanningen zijn ontstaan toen het proletariaat bleef groeien en er een opleving kwam van geweld in de middenklasse. Door het groeiende proletariaat werd de bestaanszekerheid minder en voelde men zich geroepen zich te beschermen om te kunnen overleven.

De term maffia wordt gebruikt voor de verschillende criminele organisaties die goed gestructureerd werden ten tijden van de Italiaanse eenwording. De maffia werd de overkoepelende term waar verschillende criminele organisaties op Sicilië onder vielen die

grote invloed hadden op het bestuur. Ook de centralisatie van de staat die weerstand kreeg van de hogere klassen van de Siciliaanse samenleving en de slechte reactie van de ondermaats functionerende staat waren een goede voedingsbodem voor een organisatie zoals de maffia.

Er is niet één oorzaak te geven voor het feit dat de maffia een machtige positie heeft op Sicilië. Mijn conclusie sluit het meeste aan bij de visie van Anton Blok die stelt dat er een wisselwerking tussen het opkomen van de maffia en de eenwording van Italië heeft plaatsgevonden. Argumenten van andere geleerden zoals Letizia Paoli, Oriana Bandiera en John Dickie zijn ook correct maar moeten niet op zichzelf worden gezien maar in relatie met elkaar. Het verleden heeft er voor gezorgd dat de Sicilianen een opstandige houding ontwikkelden tegen de in hun ogen ongeschikte vreemde machthebbers. Deze opstandige houding heeft er voor gezorgd dat de Italiaanse regering geen kans had om een goede politiek te kunnen voeren zoals Oriana Bandiera stelt. De nieuwe Italiaanse regering heeft daarnaast door een zwak beleid te voeren de maffia mogelijkheden geboden om zich te positioneren in de Siciliaanse samenleving. Deze visie komt overeen met die van Derek Beales en Eugenio Biagini. Karaktertrekken van de maffia waren al aanwezig waardoor de nieuwe regering niet goed kon wortelen en door het beleid van overheidswege heeft de maffia zich kunnen ontwikkelen tot de organisatie die het vandaag de dag is.

Literatuurlijst

- Anderson, Robert T., 'From Mafia to Cosa Nostra' *American Journal of Sociology*, Vol. 71, No. 4 (1965) 302-310
- Bandiera, Oraina, 'Land Reform, the market for protection and the origins of the Sicilian Mafia: theory and evidence', *Journal of Law, Economics & Organization* 19:1 (2003) 218-244
- Beales, Derek, Eugenio Biagini, *The Risorgimento and the unification of Italy* (Edinburgh, 2002)
- Berenger, Jean, *A History of the Habsburg Empire 1273-1700* (London, 1994)
- Blok, Anton, 'Landhervorming in Westsiciliaans Latifondo-dorp' *Mens en Maatschappij* (1964) 344-359
- Blok, Anton, *The mafia of a Sicilian village, 1860-1960; a study of violent peasant entrepreneurs* (New York, 1988)
- Catanzaro, Raimondo, *Men of Respect: A Social History of the Sicilian Mafia* (New York, 1992)
- Cawthorne, Nigel, *The History of the Mafia* (Londen, 2011)
- Davies, Trevor, 'The Government of Sicily under Philip II of Spain, a Study in the Practice of Empire by Helmut Koenigsberger' *The English Historical Review* Vol. 67, No. 265 (1952)
- Dickie, John, *Maffiarepubliek: De vloek van Italië* (Amsterdam, 2013)
- Dickie, John, *Bloedbroeders: De opkomst van de Italiaanse maffia's* (Amsterdam, 2012)

- Fijnaut, Cyrille, 'Lombroso's kijk op de Italiaanse maffia' *Justitiële Verkenningen* 35 (2009) 47-58
- Fulvetti, Gianluca, 'The mafia and the 'problem of the mafia', in: Cyrille Fijnaut, Lucy Paoli (red), *Organised crime in Italy, 1820-1970* (2004) 47-75
- Gambetta, Diego, *The Sicilian Mafia: The Business of Private Protection* (Cambridge, 1996)
- Gregory, Desmond, *Sicily: The Insecure Base: A History of the British Occupation of Sicily, 1806-1815* (Madison, 1988)
- Header, Harry *Italy in the Age of the Risorgimento 1790-1870* (Londen, 1983)
- Kann, Robert A., *A History of the Habsburg Empire, 1526-1918* (Los Angeles, 1980)
- McKay, John, e.a., *A History of Western Society* (Boston, 2011)
- Osta, Jaap van, *Een geschiedenis van het moderne Italië* (Den Haag, 2008)
- Paoli, Letizia, *Mafia Brotherhoods* (Oxford, 2003)
- Paoli, Lucy, 'De 'politiek-criminele' nexus in Italië' *Justitiële Verkenningen* 35 (2009) 30-46
- Pennington, Arthur Robert 'The Emperor Frederick II of the House of Hohenstaufen' *Transactions of the Royal Historical Society, Vol. 1* (1883 – 1884) 133-157
- Quatriglio, Giuseppe, *A Thousand Years in Sicily: From the Arabs to the Bourbons* (Ottawa, 1999)
- Reynolds, John Lawrence, *Secret Societies: Inside the World's Most Notorious Organizations* (New York, 2006)

Riall, Lucy, *Sicily and the Unification of Italy: Liberal Policy and Local Power, 1859-1866* (Oxford, 1998)

Schneidman, J. Lee, 'Ending the War of the Sicilian Vespers' *Journal of Peace Research*, Vol. 6, No. 4 (1969) 335-348

Servadio, Gaia, *Mafioso: A History of the Mafia from its Origins to the Present Day* (New York, 1976)

Shelley, Louise, 'Mafia and the Italian State: The Historical Roots of the Current crisis' *Sociological Forum* 9:4 (1994) 661-672

Afbeeldingen

Cover: *Leden van een bende op Sicilië, 1862*

<http://www.antiwarsongs.org/canzone.php?id=4065&lang=en>

(4 juni 2015)

Sicilië (pagina 7)

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Provinces_of_Sicily_map.png

(4 juni 2015)

Giuseppe Garibaldi (pagina 15)

<http://www.turinitalyguide.com/giuseppe-garibaldi-general-1807-1882/>

(4 juni 2015)